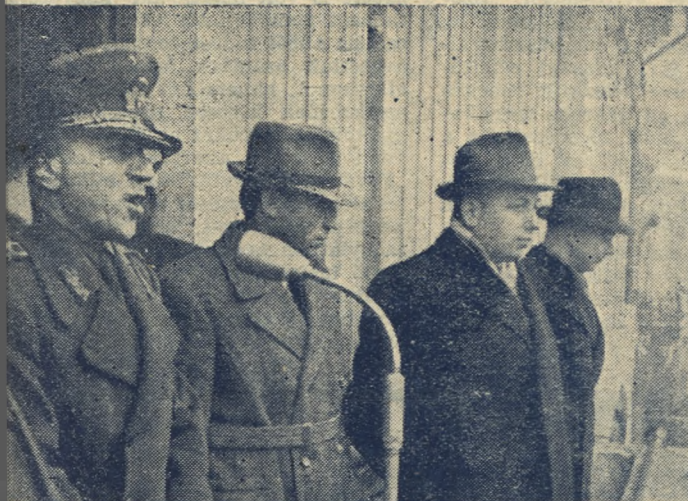

ERDÉLY

VÁSÁRNAPI KÉPES MELLÉKLETE

Az Egyesült Nemzetek elismerték a Groza-kormányt

SZABÓ ERVIN

Irta: Salamon László

A Dunavölgy országai közül kétségkívül Ausztria adta a legtöbb szocialista teoretikust s a munkásmozgalom legértékesebb szellemi vezetőit. Ennek okát abban találhatjuk meg, hogy Bécs a monarchia legfejlettebb ipari centruma volt s a legöntudatosabb proletárlátus élt falai között. Prága, Budapest, Bukarest felé Bécs sugározta ki a marxizmus tanításait, szellemi és erkölcsi problémáit.

Mint az osztrák-magyar monarchia második nagyvárosa, amely földrajzilag is közelebb Bécshez: Budapest volt az, ahol a marxista tanítások a legnagyobb visszhangra találtak s független, igazságkereső elmékben. Ezzel magyarázható, hogy a dunavölgyi munkásmozgalmak közül a magyarországi munkásmozgalom termelte ki Bécs után a legtöbb marxista tanítómestert, a legjobb szocialista publicistákat és teoretikusokat: Szabó Ervint, Künfi Zsigmondot, Lukács Györgyöt, Molnár Eriket, stb., stb.

A magyar munkásmozgalom tanítómesterei közül kétségkívül Szabó Ervin volt a legjelentősebb, akinek szellemi hatása és öröksége még ma is elevenen nat a magyar munkásmozgalomban. Szabó Ervin igazi tudóstípus volt, de nem a szobatudósok fajtájából. Ez a beteges gyöngetestalkatú férfiú a valóság talaján állott s talán az első magyar történelemkutató volt, aki a magyar multat a marxista dialektika szemüvegén keresztül vizsgálta s aki világos fővel, páratlan felkészültséggel igyekezett rendet teremteni abban az elméleti zűrzavarban, mely már a huszadik század első évtizedében is eluralkodott a magyarországi munkásmozgalomban.

Mint történettudós kíméletlenül, tudósi higgadsággal és tárgyilagossággal tépte szét az akkori magyar politikai mozgalmakra ránehezedő 1848-as legendák ködét. „Társadalmi és pártharcok az 1848-iki forradalomban” c. nagyhatású könyvében izeire szedte szét azokat

a romantikus hamisításokat, melyekkel a nacionalisták és a polgári-nemesi romantika képviselői a negyvennyolcas forradalom valóságait elkenőzni igyekeztek.

Szabó Ervin páratlan szorgalommal összegyűjtött dokumentumokkal mutatta ki, hogy az 1848-as forradalomban azok az *osztályerők* ütköztek meg, melyek Dózsa György vérbe fojtott parasztforradalma óta lappangva parázslottak a külszínes magyar élet szürke hamutakarója alatt. A haladó kisnemesség polgárisulási vágya mellett a feudális elnyomás alatt nyögő jobbágyosság, a lassan kialakuló városi polgárság volt az, mely 1848-ban a nemzeti forradalom zászlója alatt az elnyomott és felszabadulni akaró osztályok és nemzetiségek vágyainak hangot adott. Szabó Ervin félreérthetetlen bizonyítékokat sorakoztatott fel kiváló munkájában arra vonatkozólag is, hogy a nagy márciusi napokban először jelent meg a színen a pesti *munkásság*, mely akkor ugyan még nem volt, mert nem lehetett a — fejletlen ipari termelési viszonyok között — osztályá szerveződve, de azért a nemzeti forradalmi mozgalmat már akkor komoly osztálytartalommal töl. Ötötte meg.

Szabó Ervin nemcsak mint történettudós hanem mint szocialista teoretikus is nagyjelentőségű munkát végzett a magyarországi munkásmozgalom hőskorában, a huszadik század első két évtizedében. „Szociáldemokrácia és szindikalizmus” c. művében az európai munkásmozgalmak politikai és gazdasági célkitűzéseit vette észre köszörült bonckés alá, kimutatva az anarcho-szindikalizmus nyárspolgári tévedéseit és a munkásmozgalom politikai és gazdasági harci egységének szükségességét, mint a társadalmi forradalom sikerének előfeltételét.

Szabó Ervin már akkor, a magyar szociáldemokrácia kialakulásának és megerősödésének idején, élesen szembe került azokkal a szociáldemokrata vezetőikkel, akik a politikai, helye-

sebben: a burzsoá-demokrácia parlamentarizmusában mintegy fétist, egyedül üvözítő varázseszközt láttak s az általános, ritkos választói jog kivívásának akarásával (amit egyébként *nappjainkig* nem sikerült tartósan kivívniok) a „szocializmusba való belenövés” délibábját kergettek.

Szabó Ervin ugyan nem vonta teljesen kétségbe a parlamenti harc szükségességét, mint az *osztályharc egyik eszközét*, de a parlamentarizmus mellett az „action direct”-nek, a közvetlen cselekvésnek sokkal nagyobb fontosságát és elkerülhetetlenségét hirdette. Ő a politikai és a szindikalista cselekvés *egyidejűségében* és szintetikus egységében látta azt a célravezető eszközt, mely a társadalmi forradalomhoz, s „kiszájtító kisajátításához” elvezetheti a proletárlátust. Ez a szeld, jószág, csöndes férfiú izzó szenvedéllyel hirdette a *harc*, a *megnemalkulás* szükségességét a munkásmozgalomban s aggodalommal figyelte a magyarországi kortársi munkásmozgalom lesiklását a marxizmus forradalmi hagyományainak síkjáról.

Szabó Ervin, mint a budapesti „Fővárosi Könyvtár” igazgatója, nemcsak tudósi és páratlan szervezői munkát végzett, hanem maga köré gyűjtötte a proletárfijúság legtanulmányzóbb elemeit is, akik később a két magyar forradalom leg-hivebb, legmegalkuvásnélkülibb katonái lettek. Nemcsak tudós, hanem nevelő is volt tehát, aki nagyszerű tudását nem rejtette véka alá, nem csinált abból tudósi és csupán a beavatottak számára fenntartott priviligiumot, hanem két kézzel szórta szellemének kincseit azoknak, akik gyakorlati harcukat az elmélet fegyvereivel is fel akarták vértézni. A „Fővárosi Könyvtár”-ban külön társadalomtudományi és marxista szakosztályt szervezett, ami európai viszonylatban is mntaképe volt a hasonló intézményeknek.

Mint magánember életének puritán tisztaságával, emelkedett szocialista erkölcsével is példát mutatott

KÉPEINKHEZ

A címlapon fent: Attlee angol miniszterelnök, Truman, az USA elnöke és Stalin generalisszimus. — Jobbra: Teohari Georgescu belügyminiszter nagy beszédet mondott Kolozsváron.

Alul: Buzincu tábornok beszél a február 8-iki népgyűlésen. Mellette Jobbra Pogăceanu Vasile főispán, Valda Vasile, a Kommunista Párt, Wolff Sándor, a Szociáldemokrata Párt titkárai, Balra Timofi György, az ODA elnöke. — A többi képek a nagy népgyűlés tömegjelenetét örökítik meg.

(Fotó: Papp József)

A tömegnevelés új eszköze

Irtai Krizsó Kálmán

A kolozsvári Grafikai Munkások Szakszervezete Kulturbizottsága nemzetközi nyomtatványkiállítást rendezett e sorok írójának gyűjteményéből, amely román, magyar, olasz, francia, német, svéd, angol, csehszlovák, svájci és szovjet munkákból áll.

(A gyűjtemény a második világ-háborút megelőző időből származik, úgyhogy stílusbeli értékük gyakorlati szempontból sem csökkent.)

A kiállítás anyagát síknyomatásai szempontból Merkva József litografus Zágrábban készített gyönyörű színes plakátjai és képei egészítették ki.

A kiállítás célja

A kiállítással a szakirányú oktatás ezúttal csak másodrendű célként szerepelt elgondolásunkban. Kifelé, a nagy tömegek felé irányuló kultúrnevelés volt kifejezett célunk, amit elszántán megvallunk, nem értünk el.

Mi lehet e sajnálatos körülmény oka? Vajjon a dolgozók nagy tömegének nincsen szépségtörékvésére való hajlama, áhitata?

Szerintünk, ha nem is általánosítanunk, mégis valljuk, hogy a proletáriátus tömegeiben létezik a művészet és szép iránti élmény befogadására való lelki készség és hajlam, csak meg kell mutatni a hozzávezető utat és lehetőséget.

Napjaink történéseinek mindnyájan szenvedő szereplői vagyunk s így a munkásság széles rétegeinek a kiállításról való távolmaradás lelki rugóit megtaláljuk abban is, hogy életszínvonala mindinkább csökkenőben van, már-már mélypontra süllyedt, ruházata jórészt elrongyolódott — utánpótlásról pedig alig álmodozhat —, élelmezése hiányos még akkor is, ha egész keresztét a feketepiacon költi is el, tehát ilyen gazdasági adottságok mellett nem is csoda, ha a munkásság érdektelenségbe süllyed és fásultsága határtalannak látszik.

Amellett, hogy illetékes szervek állandó harcot folytatnak az életszínvonal legalább minimális fenntartásáért, a fásultságnak és érdektelenségnek a munkásmozgalomra veszélyes folyamatát minden lehető

eszközzel és kínálkozó alkalommal ellensúlyozni kell, amire már az elmúlt esztendőben is történt egészséges aktivitás. Ezek közé tartozik az írók és művészek előadásai a gyárak munkatermeiben. A kolozsvári Dermata-gyárban még színházi előadás is volt. Ezt és az ehhez hasonló aktivitást minden akadályon keresztül folytatni kell, a helyi Szaktanács, a Szociáldemokrata Párt és a Kommunista Párt szervein keresztül.

A szocialista mozgalom — amióta ilyen létezik —, kulturális síkon mindig harcolt és ma is harcol a tömegek kultúr szintjének emeléséért és bővítéséért, hiszen ez egyik lényege az új társadalom megvalósításáért való harcában.

Újabb aktivitás lehetősége

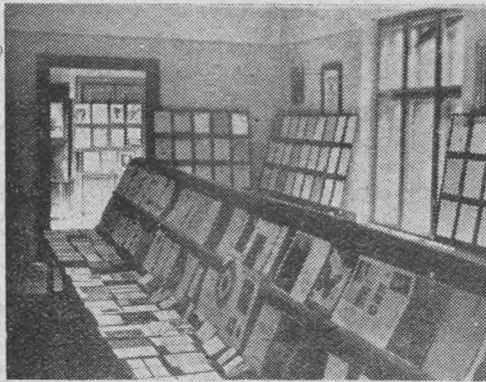
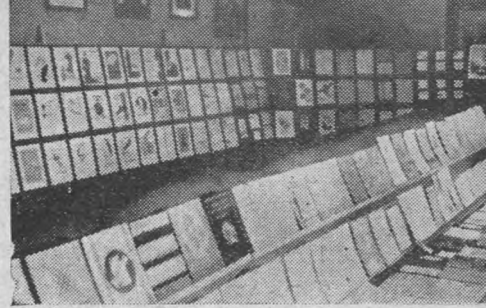
A munkásság művészi meglátásokra és szépre való nevelésének alkalmas módja többek között a nyomdászati, azaz a sokszorosítóipari termékek bemutatása a gyárak területén belül többnapos időtartam keretében, hogy azt mindenki többször is megnézhesse szellemileg és lelkiileg magasabb kultúr szintre emeljedhessék látásuk, tanulmányozásuk által.

(A burzsoázia különféle tárlatok, kiállítások látogatásával — állandó művelzet részese, amit vagyoni helyzeténél fogva otthona részére is megszerez, ami már magában véve is emelkedett lelki hangulatot és önbizalmat nyújt, ami együttvéve sikert biztosít számára a mindennapi életben. Csak mellesleg utalunk még kényelmes, modern otthonára s a magánkönyvtár szellemi kincseire.)

Es amikor nyomdászati kiállításról beszélünk a gyárak és üzemek dolgozóival kapcsolatban, megjegyezzük, hogy egy ilyen kiállítás mai anyaga a modern kereskedelmi és ipari nyomtatványok mellett, szemtelket gyönyörködtető színnyomatú tájképek, portrék, csendételek, művészi felvételek sok-sok hasonmásából áll, melyek a könyvnyomatás, mélynyomás és offsetnyomás művészi produktumai. Valóságos műtárlat — kicsiben.

Es csak ezeken keresztül lehet igazán megismerni a nyomdászat lényegét és azt értékelni.

Nagyobb gyárakban rendezendő

nyomdászati kiállítással kapcsolatban körkérdeés feltevésével lehet bizonyosságot szerezni a munkásság esztétikai érzékéről, hogy ki milyen értéket, tanulságot látott a kiállítás anyagában.

Erdélyi Gutenberg-múzeum terve

A kiállítás sokrétű találkozóhely is volt egyúttal, amelyet írók és művészek is látogattak. A látottak teletti észrevételek, eszmecsereik során felvetődött egy nyomdászati múzeum létesítésének és egy állandó kiállítás szükségének eszméje, terve. Az új idők új feladatokat róznak a grafikai munkásságra, a technika mind tökéletesebbé válása az új generáció sokoldalúbb nevelését követeli meg. Ezt a feladatot elméleti síkon az Erdélyi Gutenberg-Múzeum töltené be. A helyiség kérdése sem megoldhatatlan, mert a kolozsvári Gutenberg-Othton földszintjén lévő 2—3 szoba megfelel a célnak.

Ide gyűjtenénk a fellelhető ösnyomatványokat, könyveket, folyóiratokat, eszközöket, stb., stb. Itt nyerne elhelyezést a szakkönyvtár is.

Az egyik terem a modern sokszorosítóipari termékek állandó kiállításául szolgálna.

Jó volt, hasznos volt ezt a kiállítást megrendezni, mert tanulsókat mutatott a jövőre és új eszme, új munkalehetőség csírázott ki belőle.

kortársainak. Beteg testében rendíthetetlen, a meggyőződés tüzeiben acélossá edzett lelket hordozott. Egészen halála napjáig dolgozott, mintha megérezte volna, hogy sietnie kell, ha be akarja fejezni megkezdett művét. Nem fejezhette be, mert korán, még öregségének elérése előtt meghalt. Nem érte meg a forradal-

makat, az ellenforradalmat, a fasizmus borzalmait. S talán jó, hogy nem érte meg. Erzékeny lelkével talán nem tudta volna elviselni a csatlódást az emberekben, a megalkuvókban, a szellemi zűrzavar és áruulás képviselőiben, akik főleg a német munkásmozgalomban gombamódra szaporodtak el.

Korai halála nagy vesztesége volt a magyarországi munkásmozgalomnak, de szelleme ma is él és hat s talán nem kell különösebb jóstehetség annak megjósolásához, hogy Szabó Ervin műveit rövidesen többen és alaposabban fogják olvasni, értékelni, megérteni, mint rövid, szenvedésekkel teli életében.

Erdélyi Ágnes és Radnóti Miklós

Irtá: Farkas Imre

„Különösen sokat gondolok Agira, a kishúgomra mostanában. Nem láttam éveket óta már. Sokáig egy kisvárosban lakott, a nagy fekete hegy tövében, most egy idegen ország messzi székhelyén él a férje mellett. Nagyon szerettük egymást, így hát alig leveleztünk. Erős ez a szeretet, nincs szükség levélbeli bizonyítékokra, évente egyszer-kétszer, ha írok, évente ötször-hatszor ír. De sokszor gondolunk egymásra, sokszor füllelünk egymás felé. Ismerjük egymást, pedig alig éltünk együtt hét-nyolc évet életünk elején, nyolc éves volt s én tizenkettő, mikor elszakadtunk. Izgalmas gyerekkor volt az, háború vonult és ferradalmak táncoltak körülöttünk. Így ír Radnóti gyermekkori naplójában húgáról Erdélyi Ágnesről, a szubtilis költőről, Erdély szülöttéről, akit fivérével együtt elpusztított a második világháború fergetege. Még emlékszünk a „Brassói Lapok“-ban megjelent finomhangú verseire és „Kovácsék“ című regényére, mely immár egy évtizede jelent meg és ebben egy kispolgári család szétzülését írja meg és utat mutat egy emberibb, vigasztalóbb jövő felé. Radnóti Miklós verseire a 930-as években figyeltünk fel a „Pogány köszöntő“ és „Ujmódi pásztorok éneke“ bizarr expreszszionista képeivel, újhangú lírikust sejtett. Pogány életöröm árad ezekből a sorokból, új szín, új képek, újszerű mondatszerkezet:

Láthatod: gazdagok szusszanó falai fölött még mindig pára leng és tiszta szavaddal, ahogy itt állsz: orv vadülök állnak így orozva, erdőnek szőlén és fiatal életet s kedvesedé, szép tilos nyulként csöndesen lóg az ujjad hegyén!

(Szerelmes keseredő)

Közben a költő Juhász Gyula városába: Szegedre került. A Szegedi Fialatok Művészeti Kollégiumának kiadásában jelennek meg újabb versei: a „Lábbadozó szél“ és az „Ujhold“, melyek formailag és tartalmilag egyre tökéletesebbek. Üde, szürrealista hangja úgy visszhangzik, mint József Attila medáliáinak eleven és sejtelmes sorai. Nyugtalan költő, akinek pogány életörömét megrontotta a kor és aki védekezik, ellenáll a világ kísértéseinek:

Karolva óv és karolva óvod, míg körül letkel rád a világ s végül hosszú késeivel megöl: virág nem hull majd és furakodva féreg se rág, ha meghalsz s tested égetni lebecsáltják. De mint esti harang hangjára toronyból a sok fehér galamb s hangja száll utánad s csapdos majd ott, alant. (Ujhold)

Radnóti hangja egyre érettebb, a kor szorongató kérdéseire próbál választ adni. Látja a veszébe rohanó Európát: „Falak épülnek körülöttem, városok és országok tűnnek el. Nő a fal és elválaszt az emberektől. Fogoly vagyok. S ha néha azt kiáltja valaki: Európa, mintha azt kiáltaná: Afrika!“ Uj kötetében a „Járkálj csak halálraitélt“, mely 1936-ban jelent meg, már megérzi a bekövetkező eseményeket, félelmetes látomások gyötrik. Hangjából most is melegség árad, a költői lelkiismeret szavai utat mutatnak:

Járkálj csak, halálraitélt!
bokrokba szél és macska bútt,
a sötét fák sora eldől
é ötted; a rémületől
fehér és püpos lett az út.

Zsugorodj őszi levél hát!
zsugorodj, rettenő világ!
az egről hideg sziszeg le
és rozsdás, merev füvekre
ejtik árnyuk a vadihák.

Ó, költő tisztán éj te most,
mint a szeljarta havasok
lakói és oly büntel. n.
mint jámbor, régi kepeken
pötlőmnyi gyermek Jézusok.

S oly keményen is, mint a sok
sehtől verz, nagy farkasok.

Tudatosan így fordul szembe a költő korával, vereső lélekkel keres kiutat, érzi védtelenségét, már érlelődik benne a lázadás szelleme: „...erős a tél, de sűrű lázadás tör majd belőle föl tömönten. Velünk tartasz-e? — mögöttem sűgva kérdez így a tájék. Bólintok és érzem arcomon elégedett szelét, piros láng a lomb és int, hogy nem felejt. Figyeld te is. Levelet ejt eléd is. Várja válszod.“ (Törvény.)

József Attilát a kor legerkölcsebb költőjének nevezi József Jolán öccséről szóló életrajzában. Ilyen erkölcsös, puritán költő Radnóti is. Tematikájában nem

egyszer ismerünk József Attilára, a hatás nyilvánvaló, a nagy költők búvköréből a legtöbb költő nem képes kitörni. Mintha József Attilát hallanók ezekben a sorokban:

Mögöttem két halott,
előttem a világ,
oly mélyről nőtem én,
mint a haramiák;
oly árván nőtem én,
a mélységből ide,
a pendülő, kemény
szabadság tágas és
széles tetőre. (Huszonyolc év.)

A költő a kor ütőerén tartja a kezét: „Tavasza van és a fényes, mély Tisza tovább folyik és árad tovább a fénytelen nyomor tannyádon: nem változott mióta földbe tettek semmisenem“ írja Juhász Gyula halálára írt elégiájában. A háború vésszesen előreveti már árnyékát, a költő fülel, szemel a távot, a kibontakozást fűrkészik. „Virágszőlőként kezdtem én el, de fegyverek között neveltek engem gyilkosok s megszoktam rég a harcot itt és gyáván sosem futottam. Így tesz hitet a kor problémái mellett, érzi, hogy nem futamodhat meg, nem menekülhet üvegházba, bár a nyugalmat áhítja, a békét: „Igaz, jó szerteütni néha, de békében élni is szép lenne már és írni példaképen. Biztatnom kell magam, hogy el ne buj-dokoljak, mert jó lenne messze és műhelyben élni csak.“

Egyideig elhallgat. A korszaklem megvetette, aki előtt bezáródnak a szerkesztőségek ajtóit:

Költő vagyok és senkinek se keltek,
akkor se, hogyha szótlan dűnyögök;
— — sebai, hisz énekelnek
helyettem kandi ördögök.

„Meredek út“ című kötetében himnuszt ír a békéről, új szelős Márciust vár, mely a zúzos fákat meleggel lehel be, gyanakvó reggelek és vésszes esték közt él, hol szurony csúcsán villog a rend. A félelem szorongatja, egyre komorabb képek váltják egymást: „Még álmaidban néha felöltlik a táj, verseid hona, hol szabadság illan át a réteken és reggel ha ébredsz, hozod magaddal illatát.“ És verseiben ott bujkál már a halál, mely mindannyiunk fölött lebeg, mely minden pillanatban bekövetkezhetik:

S fiatal férfi te: rád milyen halál vár?
hogárnyi zajjal száll golyó feléd,
vagy hangos bomba tőr a földbe és
megtépett hússal hullsz majd szerteszt?

Igen, a költő lázas látomásaiban látja azt, ami felő, az elkerülhetlent: a halált:

Miről beszélhetek? tél jön s háború jön;
történ heverek majd, senkise lát;
férges föld fekszik számban és szememben
a testem gyökerek verik át

M E G J E L E N T

a Bolyai-Tudományegyetem
Társadalomtudományi és Társadalompolitikai Intézetének
első kötete

TÁRSADALOMTUDOMÁNY ÉS POLITIKA

címen Jordáky Lajos egy. tanár szerkesztésében.

A kötet közli Jordáky Lajos, Vescan Teofil, Neumann György, Imreh István, Inceze Miklós, Kis Tibor tanulmányát a porosz alkotmányról; gazdasági és politikai szemlélet; az Egyesült Nemzetek Alapokmányát, stb.

Kapható minden könyvkereskedésben.

RONGYOSKA KIRÁLYKISASSZONY

— Részletek Marton Lili verses mesejátékából —

(Szegényország királyához követ érkezik Gazdagországból. A királyi család nagy izgalommal várja a vendéget, kinek érkezésekor a király éppen ás a kertben, a királyné főz, mert ebben az országban mindenki szegény s mindenki dolgozik. Rongyoska királykisasszony, a királyi pár lánya tudja meg elsőnek a hírt s mondja meg az édesapjának. Egy részlet a második felvonás első jelenetéből.)

RONGYOSKA:

Ezt a kertészketényt papám
Vesd már le kérlek, igazán!
Felesleges ez most, belásd
Korona kell rád, meg palást!

KIRÁLY:

Igaz, igaz a koronám!
A palástom, a jogarom!

APRÓD:

Felsőges úr, máris hozom!
(Kiszalad.)

RONGYOSKA:

És te, mamám? Öltözz fel szépen:
Ne lásson a vendég kötényben!

KIRÁLYNÉ:

Szépek legyünk, azt akarod?

RONGYOSKA:

Ócska szoknyád letakarod,
Ha nincs időd más ruhát venni,
De igazán jó lesz sietni!
(A királynő kisiet. Ugyanekkor az Apród berohan a palásttal és a jogarral.)

APRÓD:

A jogar és a palást, felség!
(Átadja a királynak.)

RONGYOSKA:

(Nézegeti a palástot):
Jaj apukám, zokon ne essék
De a palástod csupa festék!

KIRÁLY:

Ne haragudj, meszeltem benne!

RONGYOSKA:

És mégha csak festékes lenne!
De foltos is, kopott, öreg...

KIRÁLY:

Sok viselés koptatta meg,
Már nagyapa is ezt viselte.
Jó király volt, nyugodjék lelke...
Szokás, külsőség mért oly fontos?

RONGYOSKA:

Egy király legyen józan, pontos,
Ha vendég jön: ez a szabály,
Tehát hallgass, s ne kiabálj.
Szokásoknak áldozni kell,
Ezt mi sem engedhetjük el
Kifordítjuk ez ócskaságot.
(Megteszi.)

No látod drágám, van palástod.

(Ráteríti.)

S a korona? Fejedre kell!

KIRÁLY:

Azt multkor anyád tette el.
(A királyné jön, selyemköpenyben.)

KIRÁLYNÉ:

Szép a köpeny? Csinos vagyok?

RONGYOSKA:

Akár a szépséges angyalok...
De kérlek, mondd anyuka, drága,
Hol van az apám koronája?
Jön a követ, fejére kell,
Minden király ilyet visel...

KIRÁLYNÉ (zavartan):

A koroma? A korona?

KIRÁLY:

Te titted el. Mikor? Hova?

KIRÁLYNÉ:

Megruandom. Kérlek megbocsáss,
Tudom nagy baj, s nem is szokás
Nemrég itt járt egy szegényem,
Nem volt épp semmim. Nem volt [pénzem].
Szegény asszony volt, tiz [gyerekkel]

Gondoltam: segíteni meg kell.
Üres kézzel engedjem el?
Szaladtam a kincstárba fel.
Nem volt ott más, csak ócska lom,
Üveggyöngy, meg réz egy halom
Értékes nem volt semmi más,
Csak a korona s a palást...
Gondoltam, hogy most úgyse [kell...]

S a ... zálogházba vittem el...

(Az alábbi rész előzménye: Méregzsák, Gazdagország királya háborút indít Szegényország ellen. Miután ezt bejelentette, az udvarban a királyné magához inti az udvari tudóst, Pitypalatyot.)

KIRÁLYNÉ:

Oh Pitypalaty! A szívem vérzik!

PITYPALATY:

Nem nőnek ám a fák az égig!
Talán történik valami!

KIRÁLYNÉ:

Mit tudnék tenni, mondani?
Te ismered, milyen a férjem,
Rimánkodtam már, egyre kértem:
Kimélje meg drága fiúmat
Azt mondta: „Hallgass! Szavad

[untat,
Amit fecsegsz: asszonybeszéd!
A sírásból legyen elég!“

Látod, tudós reád se hallgat
Bolondja hírnek, diadalnak,
Hogy hírét száz halál kíséri
Azt ő nem bánja, meg sem érti.
Saját fiúmat odaadja,
Míg a szívem szakad meg miatta
S holnap reggel — míg kél a nap
Az utcán, a kertek alatt
Elindul sok-sok dalia,
Sok édesanya sok fia.
Virággal, dallal és zenével
Sisakkal, karddal, ifjan, szépen
S nekünk vidáman integetni
Kell nekik és így búcsút venni,
Amíg könnyünk szívünkre hull,
Mert látjuk őket valahol
Vérezve, némán, idegenben!
Mondd hát: mi szép, mi jó van [ebben?

Holnap felveszem díszruhám,
Fiam a sereg élén vágat
S virágokat aóok neki,
Míg lelkeim sírva temeti.

PITYPALATY:

Jó asszonyom, szegény királyné!

KIRÁLYNÉ:

S ne hidd, hogy lelke nem a [másé,
Hogy csak ő fáj, mert az enyém
És nem szánom a többit én!
Sajnálom mindenki fiát,
A sok ártatlan kis katonát.

PITYPALATY:

En meg a sok síró anyát!

KIRÁLYNÉ:

De mit tegyek, mit tehetek!?
Háborúba nem mehetek!
A város kapuit lezárják
S ők elszélednek mind, az árvák.
A tornyokon riadót fújnak
S holnap már messze lovalgol- [nak...]

Te bölcs vagy, öreg, nagy tudós
Több vagy, mint orvos, mint a [jós,

A jövőt is előre látod...
Ugye a háború csak átok?

PITYPALATY:

Átok biz' az, ha nincs oka
Kezdeni neki sincs joga!
Nem támadta, bántotta senki,
Miért kell akkor hadba menni?
„Hír“, „dicsőség“ és „glória“,
Szavak, szavak mind ostoba!
Föld kell neki, zsákmány, arany
Ahány király van, mind olyan!
Okot keres s ha nincs, — talál,
Jó ürügyet majd kitalál.
Beleköt élőfába is...

KIRÁLYNÉ:

Méregzsákom ravasz, hamis.
Boldogtalan vagyok nagyon
Királynőségem átkozom!

NÓRA

Irta: Tóth Kálmán

(Ez az írás nem az író fantáziája, hanem a való élet egy darabja... és legyen áldozat egy harcos emberpár előtt, akik mindent vállalva a legtöbbit adták: fiatal életük álmaikat, boldogságukat. Megmutatva, hogy nehéz, de mégis szép és magasztos — Embernek lenni.)

Fiatalok voltak és úgy hajoltak össze, mint két virágbaszókó ág. A képzőművészeti főiskolára jártak. Mind a ketten nagy sikerekről álmodoztak. A leány festő volt és a színekkel, a fiú szobrász és a hideg, fehér márványba lehelt étellel akarta — ugyanazt. A leány román, a fiú magyar és körülöttük a világ már tébolyult volt a fajmithosztól, a vad propaganda-gyűlölet magvát vetette a lelkebe és valahol örült gonosztevők az emberiség tömegsírjait készítették elő — de ők ketten minderről nem vettek tudomást.

Bolondos, ifjú szívvel tudtak örülni mindennek, ami szép és amikor esténként végigandalogták a bukaresti utcákat, tovább sodródtak a nyüzsgő tömeggel és arról beszéltek, hogy az élet legszebb ajándéka, ha két szív egyszerre dobban.

Es ekkor történt...

Az éther hullámai riasztó híreket röpitettek szét a világba. Az újságok nagybetűs címei rikoltották: „Küszöbön a hadüzenet!”

Elbújva ültek egy kis bodega eldugott sarkába, de ide is utánuk nyult a kegyetlen valóság: küszöbön a hadüzenet! A fiú keze ökölbe szorultan pihent az asztalon. A leány nedvesen csillogó szemekkel meredt maga elé.

— Te is katona leszel? — kérdezte nagysokára.

— Soha! — rázta az lázadón fejét és pillanatok alatt elszánt férfivá vált. Soha! Hát nem volna örültséged? Hagyjam itt a féligkész szobraimat, a bennem vajudó terveket és menjek el gyilkolni, idegen embereket ölni, akiket nem is ismerem? Örültséged! Hát el akarja venni az orosz szobrász az én márványomat, a francia estő a te pallettádat, az angol tán össze akarja zúzni a szobraimat és a cseh szét akarja tépni a te vásznaidat? Nem! Egyik sem akarja ezt. Hát akkor miért bántsam én őket?

... A főiskolán kis csoportok sügtak össze és néhány igazi ember, aki hitt az igazságban, az emberi méltóságban, elindult a külvárosok gyárnegyedei felé. Titkos találkozó és a kérges munkások megértően fogadták az új barátokat, az új harcosokat, akiket az események sodortak körükbe. Esténként röpcédulák indultak el titkos utakra, hogy vigyék és terjeszszék az eszmét: Ne fogj fegyvert! Szabotáld a gyilkolást! A dolgozók egységét az elnyomók ellen!

Ők is beálltak a sorba, mert megértették, hogy a boldogságukért, övéik, minden népek boldogságáért küzdenek, ha terjesztik ezeket a földalatti, a pincék mélyén készült röpcédulákat.

A világ népeinek testvériességéért!

Egyszer, beszélgetés közben a leány száján kicsúszott a szó: én román vagyok. A fiú felkapta a fejét és már ott lebegett az ajkán a válasz: én magyar vagyok. De ekkor megszólalt mellettük egy öreg, öszbecsavarodott munkás — igaz, azok is vagyunk, de elsősorban: emberek.

Lehajtották fejüköt és mind a kettejüköt egyszerre tört ki a sóhaj — nehéz embernek lenni.

...Már szóltak a fegyverek és folyt a vér. A hatalom tájékozott amiatt, hogy börtönrel, halállal sem tudja elnémítani azokat a keveseket, akik vállalva mindent, a világ lelkiismeretéként fényt mertek gyújtani a mesterséges sötétségben: a világ népeinek testvériességéért!

Az utcákon razziaik. Rendőrkapók serege hajszolta őket. „Halálbüntetés arra, aki nem jelentkezik katonának!” — rikoltották a falragaszok. „Zsidó vagyonok elkobzása” — írták a lapok. De ez mind nem rettentette vissza a maroknyi csapatot. Folytatták a harcot és minden veszély ellenére, ott fehérltek reggelenként a hadigyárak körül az apró cédulák, hirdetve: Le a háborúval! Békét! A dolgozók egységét az elnyomók ellen!

Nyugtalan volt egész nap. Valamely rossz előérzet kínozza. Mikor kopogtak az ajtaján és ránézett a sápadtarcú hírhozóra, már mindent tudott és maga mondta:

— Elfogták!

— Igen, — hajtotta le a fejét a másik.

Napokon keresztül ott ólálkodott a bíróság körül. Végre látta őt egy nagy csoport rab között. A vasúthoz vitték őket. Karsú, fehér csuklóján nehéz lánc. Fekete fűrtjeire piros fényt hintett a lebukó őszi napsugár. Kegyetlen ítélet. Súlyos rabság. Férfiak pusztulnak el a hirhéd börtönökben, hogyan bírhatják ki a gyenge nők?!

A vonat elment és ő még veszélyesebb munkát vállalt. Ejjelenként sírni, jajgatni szeretett volna, de összeharapta ajkait és napról napra megtanult még jobban szeretni és még kegyetlenebbül gyűlölni.

Az évek multak és ő még mindig szabad volt. Legendáshírű, rettenthetetlen forradalmár lett, aki naponta játszott a halállal. Vagyonokat tüztek ki fejére vérdíjként a rettentő zsarnokok, de hiába.

Az elnyomók hatalma ingadozni kezdett. A hazugságra épült börtönfalakat lassan szétfeszítette a

világ népeinek szabadságvágya. Csillogó tankok hátán, pirosító lobogókkal dübörögtek előre a szabaddítók és a börtönök ajtajairól lepatantak a záruk.

...Fenyőerdők közt, a fehér szanatórium épület nyitott ablakán egy pille lebbent be. Körülszállta a betegágyat és végül rápihent az ágy mellett álló virágokra. Künt májusi napfény ragyogott és virágozott a rét. Ott ült az ágy mellett és hallgatva fogta beteg szerelmese kezét.

— Szerelmem — sügta a leány vértelen ajakkal — tudom, hogy elmegek. Nagyon boldog voltam veled, még téled távol is erőt adott nekem az a tudat, hogy szeretsz. Most itt kell hagynom mindent. A napfényes világot, de tudom, hogy azoknak, akik utánuk jönnek, nem fogja beárnyékolni boldogságukat semmi.

— Ne beszélj így — kérlete a férfi és sírás fojtogatta, mikor a sápadt arcból kiragyogó szemekbe nézett.

— Szerelmem — hallotta a gyenge hangot — május van és azok a virágok ott künn olyan édesen illatoznak. Egy csók volt a mi életünk. Egy csók, amiben felodódtam a világ minden fájdalma. Egy csók, amelyen keresztül érezni fogjuk millió szív boldog felszabadulását. En ebben a csókban akarok tovább élni. Csókolj meg...

Es a betegágy felett megszépült a halál, mert egy szerelmes csókba összeborult két emberalak.

A tudós professzor felemelkedett betege mellől és a tudomány csalhatatlanságával ismertette diagnózisát.

— Sajnos, kedves mester — csóválta fejét — baj van a tüdővel. Szinte érthetetlen. Ilyen erős szervezetnél, mint az öné. Mintha valami... nincs a környezetében valami?

Az ismert szobrász megrázta a fejét. De aztán felvillanó arccal fordult a professzor felé:

— De igen... egyszer... megcsókoltam egy leányt a halálos ágyán.

— Es tudta, hogy beteg?

— Tudtam.

— Hát akkor — idegeskedett a tudós professzor —, ne haragudjon kérem, de mégis, intelligens ember léteire hogyan követhetett el ilyen könnyelműségét. Egy csókért megfertőzni magát! Hát mondja, érdemes volt?

A férfi szeme előtt végigvillant a mult. Két ragyogó szempár. Rövid boldogság és egy fehér márványba faragott emlék. Aztán felkapta a fejét és meghatott, fátyolos hangon, de mégis határozottan felelte:

— Igen, tanár úr... érdemes volt.

Munkák tehetségei irásai

A K A K A S

Írta:
HAJNIKI LÓRÁNT

Közeledett házasságunk első évfordulója. Feleségem mindenáron megakarta ünnepelni és bár a kölcsönös ajándékozás tervét elvetettük már az elején, amellett mégis kitartott, hogy azon a napon jó ebédet fog készíteni.

Azonban pénzünk nem volt és hiába törtem órák hosszat a fejemet, hogy miképpen szerezhetnék egy kis pénzt az ebédhez, nem tudtam okosabb lenni sehogysem. Pedig olyan szépen elterveztük minden részletét; vennék egy kakast és abból két napig is élélhetnénk.

Még csak három nap volt hátra a nagy ünnepig és még semmi pénz és semmi remény nem volt arra, hogy valahogy is elő tudjuk keríteni a szükséges összeget. Lehangoltan mentem reggel a munkámba és bizony egész nap csak a kakassültön, meg a vöröskáposztán állt az eszem.

Délben, ebédközben észrevettem, hogy feleségem állandóan kuncog és alig tudja leplezni örömet. Úgy tettem, mintha semmit sem vennék észre, de közben én voltam a legkíváncsibb.

Gondoltam — vajjon mi történhetett? Gondoltam sok mindenre. Talán csak nem nyerte meg a főnyereményt? — tettem fel a kérdést magamnak. Végre okosabb jutott eszembe: nőm kuncogása mögött nem lehet más, mint a kakas-ügy, hiszen egész héten át kizárólag csak erről beszéltünk. Ebéd után azután kissé félénken ki is bökte az asszony, hogy ő már nem tudott várni és eladta az egyik nadrágomat. Közben élénken magyarázta, hogy már úgyis rossz volt, nem igen hordtam, meg ez, meg az.

Megtörtént, hát jól van — mondtam — és lelki szemeim előtt láttam a szép pirosra sült kakast, vöröskáposztával. Nem is gondoltam többé a rossz nadrágomra.

Öröm költözött a nazba, tervezgetés, készülődés a fejedelmi lakomához és boldogan állapítottam meg azt is, hogy mennyi mindent lehet venni egy nadrág árából. Hiszen egy üveg borra is jutott.

Másnap korán keltünk, hogy feleségem kimehessen a piacra.

Olyan nagy dolog volt ez számunkra, hogy szerettem volna mindenkinek elmondani.

Boldogságomban aig vártam, hogy délben haza menjek és még fokozódott örömöm, mikor megpillantottam az udvaron a kakast. Megelégedetten fogyasztottam szerény ebédemet, tudván, hogy pár nap mulva úgyis jót fogok lakomázni.

Délután elmentem egyik jóbarátomhoz és meghívtam ünnepi ebédünkre.

Elérkezett a lakoma előtti utolsó éjszaka. Bár so'se jött volna, mert ez az éjszaka végzetes csapást mért ránk, összrombolta szépen felépített légvárunkat és elrontotta ünnepünket.

Reggeledett. Szép hideg reggel köszöntött ránk. Még minden készenállott a boldogságunkhoz, még almodni se mertünk volna rosszat.

Miután megraktam a tüzet a konyhán, feleségem elküldött, hogy vágjam le a kakast és vegyem el a vérét, hogy azt gyorsan kirántsa reggelire.

Kimentem az udvarra, kerestem a kakast, de az nem volt sehol. Kerestem a kertben, ott se volt. Gondoltam: ott van, csak izgatótságom miatt nem vettem észre. Újra megnéztem az udvaron, a ketrecben, nem volt ott se! Elképedve rohantam be feleségemhez és mondtam, hogy a kakast ellopták. Most már ketten mentünk felkutatására, tele izgalommal, kétségbeeséssel és félelemmel. Megtaláltuk! Bár ne találtuk volna meg!

Tanácsztalanul néztük hosszan, hosszan. Végre mentőgondolatom támadt: el akartam hiteini feleségemmel és magammal is, hogy a kakas nem doglött meg, hanem megfagyott, akkor pedig meg is lehet enni. Ebbe is beletörődöttünk és gyorsan futottam a kés után.

Igen ám, de a sors gonoszul újra közbelépett. Hiába vágtam le az egész fejét, abból még egy csöpp vér sem folyt ki. Na, most mit csináljunk — kérdeztem a feleségemtől, mert eddig mindent megtettem, hogy életre keltsem az ünnepi ebédet. Elhatároztuk, hogy megesszük így is, legfeljebb kissé barnább lesz a hús, de azért

rossz nem lehet. Tehát nekifogtunk a koppasztáshoz. Folyt a munka szép rendben, mintha semmi különös nem történt volna és újra felcsillant előttem az eltervezett ebéd képe.

De jött az utolsó és legkegyetlenebb csapás. Elkezdtek a kakast bontogatni, ment ez is szép rendben, még egy kis hája is volt. De egyszerre egymásra néztünk és hirtelen elfordultunk tőle. Bűzös volt az egész belseje. Nagyon bűzös. Mit tehettem: kivittem ezt a gonosz állatot, mely nem tudott még pár óráig élni s elrontotta egész napunkat. Feleségem sírt keservesen. Én szót sem tudtam szólni. Csak az utolsó lapát fagyos föld ráhányása után, mellyel örökre eltemettem ünnepi lakománkat, buggyant ki a számból: Nyugodjék békével!

David Lee

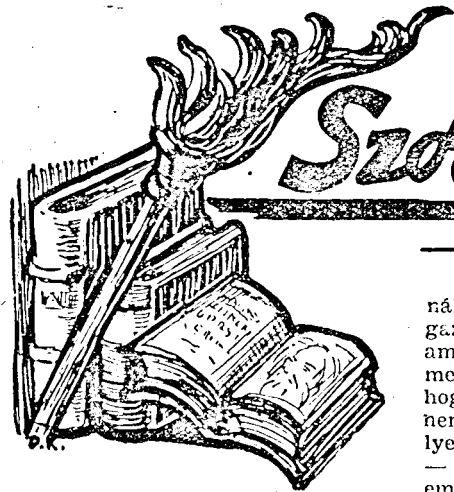
angol munkásköltő verse.

Menekülés 1943-ból

Mint a rab, kinek cellája szörnyű
ötöt, fu'lasztó, bezárt négyfa'ú,
Úgy érzem én magamkörüli, ötötén
Ezt a komor, véres szót: háború...
Menekülnék, rohannék, mint a vad
/t a világon, át az életen,
De e szó, mint élő, fojtó valóság
Agyamba kálaaálja szüntelen:
„Elsülyedt két hajó, lezuhant négy
eroplán”,

Vaskalapácsként hullnak a szavak rám
Ujság, rádió és filmhíradó
Üvöit, harsog belőlük is e szó,
Sósvérizű szó, füst és vérszagú
Élő varóság, vádló, iszonyú.
Úgy nézek rád örök, nagy haraggal,
Alázattal és megtört akarattal,
Mint eszelős, ki tébol, át becézi
S a világot bárgyú mosollyal nézi.
Dadogva, halkán ismétlem magamban:
Ez nem lehet, én ezt sose akartam,
Hogy újra haljon anny! ismerős,
Kinek neve ma csupa-csupa hős,
Gyárból, műhelyből: annyi fiatal,
Ki építeni, nem ölni akar,
Felejtteni, pusztulni akarok,
Mert szégye lém azt, hogy ember vagyok

Marton Lili fordítása

Szocialista iskola

Rovatvezető: WOLFF SÁNDOR

Mi a történelem?

Történelem mindaz, ami „törté-
nik”. A világtörténelem azonban
nem merül ki a termelésben, a ter-
melt javak kisajátításában stb., de
az állami élet, a törvényhozás és
igazgatás, a vallásos meggyőződés,
az emberek egymás közötti szemé-
lyes érintkezési formája és szelleme,
mindez történelemmé vált. A törté-
nelem folyamán ezek változó jelen-
ségek. Ezek alkotják a gazdasági és
technikai „bázison”, alapon való *föl-
építményt*, vagyis a népek állami és
eszméleti (szellemi és erkölcsi) élete
nem automatikusan, önmagától, bi-
zonyos törvények szerint folyik le,
hanem a fejlődés irányát a technika
és a gazdaság állapota szabja meg.
Magyarán az ezt meg világosabban,
néhány példa segítségével.

Az osztály

Most ismertük meg a munkások
és munkáltatók — elsősorban a mo-
dern géptechnikán alapuló — osz-
tálytagozódását. A munkások és
munkáltatók már nem állanak egyes
személyekként egymással szemben,
ellenben az egyik oldalon látjuk a
proletárok tömegét, a milliókat,
akiket a modern géptechnika és az
általa teremtett új termelőviszonyok
egyenlő gazdasági helyzetbe juttat-
tak, akiknek egyenlő gazdasági ér-
dekük van és ezért egy *osztályba*
kovácsolódtak. A másik oldalon áll-
nak, ha nem is milliónyian, bizo-
nyára százezen az önálló munkál-
tatók, akiknek szintén — munkása-
ikkal ellentétben — megmeghatáro-
zott gazdasági érdekeik vannak, te-
hát ugyancsak *osztályt* alkotnak. E
két osztály érdekei tehát ellentéte-
sek: az egyik osztály (a munkás-
ság) gazdasági és kulturális fölemel-
kedéséért, a munkáltatói kizsákmány-
olás megszüntetéséért küzd, álta-
lában meg akarja szüntetni a kapita-
lista gazdaságot; míg a másik
osztály (a munkáltatók) a kapita-
lizmus fenntartására és a munkás-
osztály korlátlan kizsákmányolására
törekszik.

Némelyek felvetik a kérdést, hogy
a két osztály nem tud-e középúton
találkozni, hogy megértéssel, har-
móniában és barátságban összedol-
gozzon. Jó! Tegyük föl, hogy a két
osztály képviselői a tárgyalóasztal-

nál találunk egy középutat; olyan
gazdasági rendszert találunk föl,
amely mindkét fél osztályérdekeinek
megfelel. Nyomban ki fog tűnni,
hogy ilyen középut nincs, mert itt
nem engedményekről van szó, ame-
lyeket egyik fél a másiknak tehet
— munkaidőrovidítés, munkabérföl-
emelés stb. —, hanem egyszerűen
alapelvről van szó. Itt csak két le-
hetőség van: a kapitalista munka-
bérrendszer további fenntartása vagy
megszüntetése, az osztályellentétek
megszüntetése vagy további fenntar-
tása, kiéleződése. Harmadik lehetősé-
g — tisztán és logikusan — már
kezdetből fogva ki van zárva. Ezek-
ben a kérdésekben vagy-vagy-ról
van szó: a kapitalista gazdasági
rendszer tagadásáról vagy igenlése-
ről. És ebben az ellentétes osztályok
egyike sem tud engedményt tenni,
ha önmaga, mint osztály, nem akar
megszűnni. Már e rövid vizsgálódás
is mutatja, hogy az *osztályellentétek*
áthidalása lehetetlen. Az osztályel-
lentétekből kényszerítő szükséges-
ségből következik az *osztályharc*.

Az osztályharc

Mit jelent ez az *osztályharc*? Pol-
gári fölényeskedők és demagógok
szívesen mondják, hogy *Marx* „fel-
találta” az osztályharcot és ezzel
egyenetlenséget szított az egyes
nemzeteken belül. Ó, nem! Az osz-
tályharcot nem kellett *Marxnak* fel-
találnia. Osztályharc már régen
volt, néhány ezer évvel ezelőtt, még
mielőtt *Marx*, „a feltaláló”, megszü-
letett volna. Igen: „Minden eddigi
társadalom története osztályharcok
története” („Kommunista Kiált-
vány”). Az osztályharc itt volt, csak
történelmi jelentőségét kellett felis-
merni. Ez természetesen *Marx* ér-
deme. Ő itt a *felfedező* és nem a
„feltaláló” szerepét töltötte be. A
marxi történelemszemlélet ebbe az
egy mondatba foglalható össze: A
történelmi fejlődés hajtóerejét a
„technika és gazdaság” „reális bá-
zisan” keletkezett társadalmi osztá-
lyok harca alkotja. Az öskommuniz-
mus megszűnésétől kezdve minden
időben voltak különböző társadalmi
osztályok, amelyek egymással harc-
ban álltak és ha a történelmi fejlő-
dés „szükségességétől” eltekintünk,
látjuk, hogy az osztályok harca va-
lóságos hajtóereje minden történelmi
haladásnak és „mozgató alapja” a
történelemnek. Az ókorban a rab-
szolgák és plebejusok, a középkor-
ban főként a lovagok és a jobbá-
gyok, az újabb korban a feltörekvő
polgárság voltak azok, akik az ural-
kodó osztályok ellen harcoltak. A
mi korunkat a munkásságnak a bur-
zsoázia ellen folyó óriási harca jel-
lemzi.

Talán közbeveti némelyik olva-
sónk: „Igen, de az iskolában mind-
erről semmit sem hallottunk! Az is-
kolában nem beszéltek nekünk az
osztályok harcáról, hanem csak a
népek harcáról. Ez igaz. Az iskola
óvakodott attól, hogy az osztályhar-
cot a történelem hajtóerejének is-
merje el. Az eddigi iskola, amely
csak eszköz volt az uralkodó hatal-
mak (kapitalizmus, militarizmus és
egyház) kezében, értett ahhoz, hogy
a gyermekek szellemét és lelkét ne
az osztályharcra, hanem „a népek
harcával” teltesse. Ettől a szemléleti
módtól meg kell szabadulnunk. Nem
szabad többé a történelem lényegét
abban látnunk, hogy, mondjuk a né-
metek és franciák egymással hábo-
rúskodtak, hanem a lényegét abban
kell látnunk, hogy az elnyomott osz-
tállyal állandó harcban állt, mint
például a mi korunkban a proletár-
ság a burzsoáziával. Valójában nem
a német burzsoák és a német mun-
kások álltak együtt harcban a fran-
cia burzsoákkal és francia munká-
sokkal, éppen fordítva: a német
munkások szövetségében a francia,
angol stb. munkásokkal harcolnak
az ellenük szövetszert német, fran-
cia, angol stb. burzsoáziával; a pro-
letárság internacionáléja áll szemben
a kapitalizmus Internacionáléjával.
Ez az óriási harc, amely nagyjában
és egészében fegyverek nélküli folyik
és szakadatlan kultúrértékeket te-
remt, egészen más történelmi jelen-
tőségű, mint az az embergyilkoló
háború, amely semmi újat nem al-
kot, hanem mindent elpusztít. Ez a
legfontosabb tanítás, amelyet a ma-
terialista történelemszemlélet nyújt
nekünk.

Az uralkodó osztály

Megismertük tehát „a technika és
a gazdaság” mindenkor állapótából
folyó osztályharc történelmi szük-
ségességét. A kérdés azonban,
amelyből kiindultunk, mindeddig vá-
lasz nélkül maradt. A kérdés ez
volt: a technikai-gazdasági „bázis”
viszonya a jogi ideológia „fölpít-
ményhez”. A problémák megvizsgálá-
sához csak most tudunk hozzá-
nyúlni. Minden időben és minden
országban az egymással küzdő osz-
tályok közül az egyik az *uralkodó*
osztály volt, nem olyan értelemben,
hogy az összes többi osztályokat
szolgásgába vetette volna, de mégis
uralkodó volt, abban az értelemben,
hogy hatalmában állott:

1. az *állami életet* (törvényhozást
és közigazgatást) saját osztályérde-
keinek szolgálatába állítani;

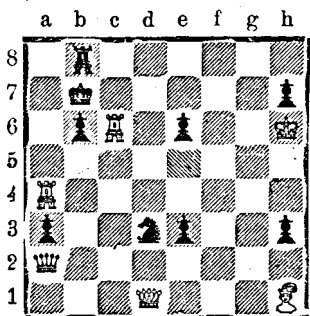
2. a *kultúrát*, világnézetet és a kor
eszméit a saját képre formálni.

(Folyt. köv.)

29. számú feladvány

Onifju Valér (Nagyszében).
(Megfejtési versenyünk nyolcadik darabja.)

Világos: Kh6, Vd1, Ba4 és c6, Fh1, (5 drb.).

Sötét: Kb7, Va2, Bb3, Hd3, gy:a3, b6, e3, e6, h3, h7 (10 drb.).

—o—
Matt két lépésben.

—o—
A 25. sz. feladvány (Gugel) megfejtése: 1. Hd4—b3.

—o—
Helyesen fejtették meg: Balogh F., Dávidovits I. Kolofon L., Lusztig A., Magyar L., Turóczy L. (10 pont), Fila J. 9 p., Fosztó S. Kontrol J. 8 p., Kopacz N. 5 ponttal.

—o—
A rovatvezető üzenete: Szenkovits E. (Nvárad), Reklamációjának helyet adva, pontszámai 6 ponttal növekednek, tehát most 7 p. van.

—o—
Az „Arlus” helybéli sakk-álosztálya rendezésében kisebb verseny folyik, melyben dr. Bródy vezet Alexandrescu és Balogh előtt.

A következő játszmat február 6-án játszották a harmadik fordulóban:

Dr. Bródy — Alexandrescu

1. d4, Hf6. 2. c4, g6. 3. Hc3, Fg7. (Kissé nyomott állást eredményez. Szokásosabb itt 3... d5.) 4. e4, d6. 5. f3, Hb—d7. 6. Fe3, e5. 7. Hg—e2, 0—0. 8. Vd2, e×d4. 9. H×d4, He5. 10. Fe2 (Világos nem esett a csapdába. Hiba lett volna 10 Fh6 (?) mert sötét H×e4-el válaszol és azután Vh4+ és V×h6-al előnybe jön.) 10... Hc6. 11. 0—0, Hg8! (Hogy f7—f5-el jöhessen előnyösen.) 12. H×c6, b×c6. 13. Fh6, f5. 14. Ba—d1, Vf6. 15. F×g7, -H×g7. 16. Vd4, Ve7. (Egyszerűbb lett volna a vezércsere kiegyenlítéssel.) 17. Bf—e1, f4. 18. Ff1, Vg5. 19. b4, Fe6. 20. b5, c5. 21. Vd2, Hh5(?). (Sötét eddig jól játszott, de most elveszti a helyes fonalát.) 22. e5! (Evvel világos előnybe kerül.) 22... d×e5. 23. Vf2! Hg3. 24. V×c5, H×f1. (Már nincs jó.) 25. K×f1, Bf5. (Elhúzás, de már nehéz védelmet találni.) 26. Vc6! Vh4. 27. V×e6+ (A játszmának már vége van.) 27... g7. 28. Bd7+Kh6. 29. Ve7, V×e7. 30. B×e7, a6. 31. Be1×e5, Bf6. 32. He4, Bb6. 33. Hg5, Bh8. (H7 matt fenyegetett.) 34. Hf7+ és sötét pár lépés múlva feladta.

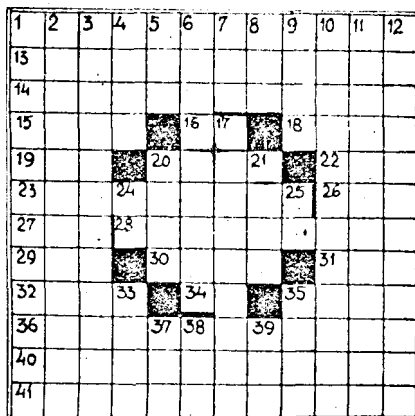
II. számú keresztrejtvény

Rejtvénypályázatunkra beküldte Rámay Tibor

Vízszintes sorok: 1. Komikus eposz az „Ilias” paródiája. 10. Görög vigjátéktíró (Kr. e. 450—385 körül). 14. A szüziesség, az ártatlanság szimbóluma. 15. Ford.: A középkorban használt szuró fegyver. 16. Operett határai. 18. Heves megyei nagyközség. 19. Duplán exotikus hangszer. 20. E-vel francia kikötő. 22. Izomrögzítője. 23. Tik-tak! (ékezet pótolandó). 26... enaika (olasz gyarmat). 27. Idegen tagadószó. 28. Porosz tartomány fővárosa (v=w). 29. Csapdába van zárva! 30. ... aolo, a Brazíliai Egyesült Államok egyike. 31. Művészember. 32. ... ngeles, Kalifornia legnagyobb városa. 34. Igerag. 35. Párál! 36. Valaki „személyi kilét”-e tisztázásának egy lehetősége. 40. Joggal ütközhetik meg rajta mindenk. 41. Névelővel kisközség Vas megyében (ék. p.).

Függőleges sorok: 1. Magyar fürdőhely. 2. Néhány szó, egy csárdás dalszövegéből. 3. Kialudt vulkán Afrikában. 4. Ford.: Olasz város. 5. Győri sportegylet betűjele. 6. Egy bibliai városba való. 7. Egészséges! 8. Rhizoma része. 9. Fa (ék. p.). 10. Istennek hála már elmúlt! 11. A 31. vízszintes is dolgozhatik ezen. 12. Egy nemrégén felújított operett, (Állami Magyar Színház) valamint egy amerikai film címe (ék. p.). 17. Ford.: egy mesterember végzi. 20. Kolozsvár melletti kisközség. 21. Ford.: A Duna balparti részén fekszik. 24. Betűszedő (1895—1926), a Magyarországi Szakszervezeti Ta-

nács titkára volt (Jászai Samu). 25. A legkisebb arany súlymérték. 33. Ford.: női név. 35. Ford.: szemmel érzékelé. 37. Somkut-ban van! 38. Albin szive. 39. Névelős fűszer (ék. pótlendő).

Rovatvezető üzenetei

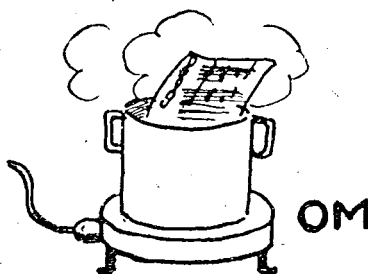
Helyes megfejtők névsorát és a megfejtést jövő számunkban közöljük, hogy ezután 10 nap álljon rendelkezésre a beküldőknek. Így a jövőben mindig a megjelenés utáni második szerda estig kell beküldeni a megfejtéseket.

Ismételten kérjük a megfejtéseket és pályázatokat olvashatóan, tintával, a papír egy oldalára írva beküldeni.

Kéziratokat vissza nem adunk és meg nem örzünk.

Képrejtvények

4. sz.

5. sz.

Az új szellemű magyar irodalom két reprezentatív alkotása.

„HALADÓ” TUDOMÁNYOK

Szerkesztői üzenetek

Fényképpályázatunkat, tekintettel arra, hogy kevés olyan pályamunka érkezett, mely a mértéket megüli, hűsvétig meghosszabbítjuk. Kérjük a pályázókat, ne csak turisztikai tárgyú, a természetet ábrázoló képeket küldjenek, mert ezekből már is túlságosan sok van. Az első díj 50.000 lei, második díj 30.000 lei, harmadik pedig egy értékes fotószakkönyv.

A pályázat eredményét hűsvéti számunkban közöljük.

A fényképpályázatra beküldött képeket vissza nem adjuk, meg nem őrizzük, a közlés jogát pedig ellenőrzés nélkül fenntartjuk.

Pályázatunkra beérkezett és közlésre alkalmas felvételeket eddig technikai okok miatt nem közöltük.

Jövő számunkban hozzuk egy részét, a többi később. Hűsvéti számunkban a díjnyertes képeket közöljük.

Január 13-iki számunkban megjelent Napochemia vegyészeti gyárról készült felvételeket Friedmann Miklós készítette.

ERDÉLY

szociáldemokrata napilap
képes vasárnapi melléklete

Szerkesztik:

SALAMON LÁSZLÓ és WOLFF SÁNDOR

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Kolozsvár, Szabadság-tér 30., I. em.

Telefon: 243.

A rajzokat

Pattantyus Károly készítette

A Dermata sportrevü képekben...

Nagy Ferenc, a KKE területi gyorskorcsolyázó bajnoka

A közelmúltban városunkban első ízben rendezett a Dermata Sportegyesület sportrevüt. A Diákházban megrendezett sportrevün az 1936-ban alakult börgyári sportegyesület tizenhét szakosztályát vonultatta fel. A tornától a sport-horgászásig minden szakosztály képviselve volt a színpadon. A tömegsport-jelenet után az egyes szakosztályok élőképjeleneteket mutattak be.

Területi és gyorskorcsolyázó bajnokságok Kolozsváron a KKE rendezésében

Nagy Ferenc (KKE), Románia gyorskorcsolyázó bajnoka és Muzaffer (KKE) területi bajnok a startnál

Nagy Ferenc (KKE), a jövő év bajnokjelöltje

Nagy Ferenc jelenlegi román bajnok

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Jobboldalt felülről lefelé: 1. Az eriváni „Moszkva” filmszínház. 2. Moszkva újjáépül. 3. Egy kolhoz laboratóriuma. — Baloldalt felülről lefelé: Új munkásszanaszatórium nyílik a Fekete-tenger partján. — Tank helyett traktorokat gyárt már a sztalingrádi Vörös Október gépgyár. — A szovjet rádióipar áttért a béketermelésre. — Ma ilyen a három évvel ezelőtt romokban heverő sztalingrádi Hősök-tere.

Képek a Szovjetunióból

